

Tswana burial custom.

298(23) 1 - 7 JUN 1939
 7/2/21 imposed 3p 4/9
 K32/22 Laosho, Phitha, etc.
 K32/22 Mogorosi
 1267 Hamilton Road
both location, Mochina

E ne e re ha motho a bobola a batleloe ngaka. Me ha a loiloe e
 bolele, ha a bobola hela, le gone e bolele. Ke gone ka ga moor le ha
 motho a shule, Betsoana ba batla ngaka gone e laole losho ja
 gagae. Go na le losho je eleng ja modimo hela e le go bobola,
 me gatae o itseetsoe ke ladimo la gagae. Je lengoe losho ke ja
 boloi. Boloi ke ha motho a jele sefesho kgotso a romeletsoe ka
 dimelelo kgotso a beetsoe mo tseleng. Losho je lengoe e ne e le ja
 go utloisioa ke sengoe botlhoka.

Boloi Betsoana ba na le ditlhare tsa di alaheng tsa ba di epang.
 Me baloi bone ba itse le tsa di bolaleng motho. Ngaka e tle e thu-
 se motho eo ha a loiloe gongae e tloloe. Me ka ga kico ea
 ditaola, go itsoe ha motho a loiloe. Motho o na a shoela mo
 tlung kgotso koo ntle. Ha motho a shoela koo ntle, ke ha batho
 ba seo me ba sa lemoga ha a shoa. E ne e re ha go bonoa gore
 motho o setse a hedile, go bidioe ditsala gore di tle go shebisa
 baoki ba gagae. E ne e re ha go bonoa gore motho oa shoa, go
 lelekoae bana le batho ba ba botlana gore ba seke ba tshoga
 ba bona motho a kgaoga. E ne e re ha motho a shoa a gatisioe
 matlho, a kotamisioe, a mende matlho. Ha a sena go shoa a
 apesioe ka dikobo tsa gagae, me a robadioe jalo matlho o shateng
 gone. Le gone o na a tlhapisioa ke basadi ba ba tenna. Jaanong
 go boleleloe batho gore semeng-meng o tlhoka hetse, me
 batho ba phuthage batle go itisa gone. Empa go na le batho
 dutseing le setopo go se dia. E ne e re ha setopo se gagae

hitlhoa se phutheloe ka lettalo ja kgomo me ^{K32/22} se kotamerioe se she-
 bisioe koo letsatsi le phirimelang gone e ne ha a tsoaga a se ke
 a tlhola ke go ema. Setopo se ne se sa tlhatlholioe; Empa gone
 go laolea ka ditaola ha a setse a hitlholoe. Motho o na a hitlhoa
 go sena go heta letsatsi a shule, me ka letsatsi ja lo bedi a se go
 hitlhoa. E ne e re ha motho a shule go boleleloe kgosi le batho
 botlhe le ditšala tša gagae. Me batho ba tlise dijo le dihutshane
 gotae ke tše di tšileng go mo hitlha. Monna o na a hitlhoa moteng
 ga lesaka ja dikgomo. Mosadi ana a hitlhoa mo teng ga ntlo kgotsa
 ka ha segotlong. Lehuti le ne le epioa borigo bana le batho
 ba ba nyenyane ba sa bone, ne le setopo se hitlhoie ^{borigo} ~~ho~~
 gore bana ba seke ba bone mo rralone kgotsa mmalone o hitlholoe
 ngo gone gone bone ba tšoa gotae o etile o tšaa tša ka ha
 morago ga dingaga. Me go tšheloe mbu mo lehuting go diloe
 ha godimo. Koa sakenj gone go le kangoa motšhotelo le lehuti,
 me go seke go tlhole go bonala sepe. Go no go ea bagolo hela
 koo phitlong. Ba ga bone mok moshoi eo, e ne e le bone ba ba etšeng
 tlhōko; me mo ditirong go tšena ditšala. Setopo se tšeloe ke
 banna. Go no go sena thapelo jaaka gompigano. Motho o na a hitlhoa
 hela ka pelo tše di botlhoke le dilelo. Legale batho ba ba golo ba
 ne ba tše ba gomotše bong ba setopo gone ba seka ba lela jalo gone
 ba tšaa tšhosa bana. Ba ne ba tše ba re: volala o ikhutae
 ore kopela pula badimong koo o eang. Dijo ha lšho di ne di
 sa lokioe. Go no go tšhaja dinku, dipudi le dikgomo gone
 batho jē. E ne e re ha batho ba shoetšoe ba ipede moriri.

Ba

298

3.

K32/22

3

Ba bangae batho ba ne ba hitlhoa koo naging jaa ka gompizeno.
 Empale bone bone ba hitlhoa ka letlalo ja kgomo la phuthi-
 loe ka jone. Ba kunnoe maoto le matsogo ba shelile koo lophirima-
 tratsi. motho eo o neng a hitlhoa koo naging o ne a hitlhoa motsh-
 egare. Lebitla le ne le tsheloa mhu'me le gatisoa ka maji.
 Lebitla le ne le batleoa ngaka gore e le alahela balai gore
 la seka ba tla go ntsha setopo seo. Betswana ba ne ba sa itse
 go baq selo koo mabitteng. Gonne ba re: motho ha a shule go
 a kake a bona dile tse. Le gone ga itse go ntsha masapo
 a moshoi kgotsa go hitlha eo mongae oa bone mo lehuting le le
 lengoehela. Ba ne ba ba lapisa hela. Batho ba ne ba hitlhoa
 golo gole gongae. le gape batho ba makgotlha a a sa tsoeng
 go motho a le mongae, a ne a sa kepane. Ba ne ba ne ba tshaba
 go ea helong ga mabitta ka ba re ba tlaa ba bolaea. Kgosi e
 ne e hitlhoa go sa seeng mo batho ba bangae hela ba hitlhoang
 gone. Batho ba ne ba hitlhoe helong gole gongae. Ha motho
 a ne a bolailae ke metsi (noka), o na a hitlhoa koo nokeng.
 Ha a lomilae ke kixema, ana a hitlhoa ka dile tse go o neng
 a di eperere. Ha a lomilae ke tau, o ne a hitlhoa ka e mo lometa-
 ng gone. Batho ba ba bolaeang ba ne ba digeloa mo dikgageng ba
 ntse ba tshela. Ba ntoa ba ne ba jeoa ke manong. Ntlo ea motho
 eo o shuleng kgotsa e motho o shuleng mo go eona e ne e diloa
 me dilotsa gagoe di anegoa di popothoa ke laga gaba
 li: elitsala jaa ka borag vakgadiagoë, mmamogoloagoë
 mogatsa malomaagoë. Me dikobotsa gagoe ba di tshela mhu'me
 ba

298

4. * - 7 JUN 1939

K32/22

H*

ba di tshela malona ba di betse ka dithupa gore di nne dintle.
 ntlo e diloe ka boloka jo bo senang mbu, me ka ha morago ga
 moo badile ntlo le lelapha. batho ba la neng ba tseile
 setoto gatsoe ba leshele gonwe hane ba tseile moshoi ibile
 ba ntse ba tshoere mbu oa malitla. Ke gone ka moo ba tle e
 re ha ba hitlha koo gae ba tshape matsogo. Moradi kgotso
 monna le hana la, apare thapō gore go itsege ha ba le
 dipelo di botlhoko gonwe ba shoetsoe. Sidupō sa bone ke
 go beola meriri, ba sa dire makete kgotso go lina. le go opela.
 methong eo mo tonna go itheudisa nako ea nyaga kgotso
 ngoaga. Me eo monyenyanane go tseoa dikgoedi tse thataro.
 Ha monna a shule, hana le monna-bone ba batleloa ngaka ke
 maloma bone, me e ba tshapise schibi ka moshang oa nku
 o kopane le mosiamana le tse dingae tse di tshapisang, me ba tshape
 mellele ka ene. Jaamong ha nako ea thapō e hedile, e be e le
 gone ba tla ~~thapong~~ moriri oa gola, me ba lina, ba
 opela, ba ~~no~~ bojaloa. Betwana ba re: monna a seke a
 nyala go ise go hite dingaga di le nne moradi oa gagae
 oa ntlo a shule. Me moradi le ene ba re jalo. Gonwe ha
 a nyala ka bonako, ba re ke ene o mmolaileng gore a
 nyale kgotso a nyaloe gapē.

end 5 298